

בבא קמא ק"ה

ר"א א' רק כשאין גזילה קיימת אבל אם גזילה קיימת חייב ללכת וחוששים שתתייקר
אמר רב פפא, מה ששנינו במשנה שאם הנגזל מחל לגזולן על הקרן והחומש חוץ מפחות משהו פרוטה בקרן, אינו צריך ללכת אחריו להחזיר אפילו למדי. אלא כשאין הגזילה קיימת, כשאין אותה פחות מפרוטה שקיימת מן הגזילה עצמה. והוא אינו חייב להחזיר לו פחות מפרוטה שאינו ממון. אבל אם היא קיימת מן הגזילה עצמה, חייב ללכת להחזיר לו שחוששים שמה תתייקר ותהיה שווה פרוטה. ויש אומרים, שרב פפא אמר שבין אם הגזילה קיימת ובין אין הגזילה קיימת, אינו חייב ללכת להחזיר, שלא חוששים שמא תתייקר.

גזל ג' אגודות בג' פרוטות והחזלו לב' והחזיר שתים חייב להחזיר אחרת
אמר רבא, גזל שלש אגודות בשלש פרוטות והחזיר לשתי פרוטות, אם החזיר לו שתים חייב להחזיר ולהוליך לו אגודה אחרת¹⁷⁷. ואפילו שעכשיו היא אינה שווה פרוטה, מפני שבשעת הגזילה היתה שווה פרוטה. וכן שנה התנא לעיל, גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך. מפני שהחמץ נמצא בעין, אבל אם החמץ אינו, חייב לשלם לו את דמיו כבשעת הגזילה, למרות שכעת החמץ שעבר עליו הפסח אינו שווה פרוטה ואינו ממון, כיון שבשעת הגזילה היה שווה פרוטה.

גזל ב' אגודות בפרוטה והחזיר אחת אע"פ שאין גזילה אין כאן השבה
הסתפק רבא, גזל שתי אגודות בפרוטה¹⁷⁸ והחזיר אחת מהן. האם אומרים שעכשיו אין אצלו גזילה, או שהוא לא החזיר עדיין את הגזילה שהיתה אצלו, ועליו ללכת ולהחזיר אותה. ואחר כך רבא פשט את הספק, גזילה אין כאן, השבה אין כאן. שואלת הגמרא אם אין כאן גזילה, הרי אין לומר שאין השבה שהרי לא לקח ממנו דבר שאמור להחזיר לו? עונה הגמרא, כוונתו של רבא, שאף על פי שאין כאן גזילה, אין כאן מצות השבה¹⁷⁹.

גילח והשאיר ב' שערות לא עשה כלום רבא הסתפק בגילח אחת ואחת נשרה
הסתפק רבא, הרי אמרו נזיר שגילח והשאיר שתי שערות, לא עשה כלום, מה הדין אם גילח שערה אחת משתי השערות שהשאיר, והשערה השניה נשרה. ואמר רב אחא מדיפתי לרבינא, האם רבא הסתפק הם נזיר שגילח את כל השערות אחת אחת קיים מצות גילוח?! הרי ודאי במקרה זה הוא גילוח, שהרי בשעה שבא לגלח את

177 אם היא קיימת מחזיר אותה ואם לא משלם פרוטה כמו שהיתה שווה בשעת הגזילה. וכן באחת שגולה והחזלה מחזיר או משלם את דמיה כמו שהיתה בשעת הגזילה. ונקט חידוש שאפי' בשלש אגודות שהחזירו חייב להחזיר את השלישית, ולא אומרים שכיון שקיים מצות השבה בשתיים. ופשוט לרבא מסברא שאם גזל ג' אגודות שוות שתי פרוטות והחזיר שתים אינו חייב להחזיר שלישית כיון שבשעת הגזילה לא היתה שווה פרוטה. תוס'.

178 ולא גורסים והוקרו ועמדה וכו'. תוס'.

179 ורבא פשט רק שמצות השבה אינה מעכבת, אבל הוא לא קיים מצות השבה. תוס'.

השיור הזה היה לו שיעור גילוח, שתי שערות. וכשגילח את השערה הראשונה מהן הוא גילוח טוב. וכשהשערה השניה נשרה ואין לו מה לגלח הוא קיים מצות תגלחת.

רבא הסתפק כשנשרה אחת וגילח אחת אמר לו רבינא שרבא הסתפק כשהשערה ופשט אע"פ שאין שער אין כאן מצות גילוח הראשונה משתי השערות האחרונות נשרה, ואחר כך גילח את השערה האחרונה. האם הוא גילוח כיון שכיון שהוא גילח את השערה האחרונה לא נשאר שיעור גילוח של שתי שערות, הוא סיים את הגילוח. או שאינו גילוח כיון שמקודם הוא השאיר שתי שערות ולא סיים את הגילוח, ועכשיו אין שתי שערות ואינו יכול לסיים את הגילוח. ואחר כך פשט את הספק, אף על פי שאין כאן שער אין כאן מצות גילוח¹⁸⁰.

חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה רבא הסתפק באגף חציה עוד הסתפק רבא, הרי אמרו, חבית ששמו אותה על פי ארובה שבין הבית לעליה ומירחו מסביבה. אם יש בבית טומאה החבית מצילה את מה שבעליה מלהטמא¹⁸¹, שהסתימה של השמרים היא סתימה טובה. אלא מה הדין כשאגף חציה¹⁸². היה בחבית נקב כשיעור שעוברת הטומאה לטמא את הכלי, וסתם חצי מהנקב, האם אומרים שכיון שעכשיו אין שיעור נקב טהור, או שכיון שלא סתם סתימה טובה טמא. אמר רב יימר לרב אשי, הרי הדבר נשנה במשנה במסכת כלים ששינינו, חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה, פקקה בזמורה עד שימרח. היו בה שתיים עד שימרח מן הצדדים, ובין זמורה לחברתה. אבל אם לא מרח אינה סתימה. והרי היא כמו שאגף את חציו של הנקב? אומרת הגמרא ששם אם לא מרח מכל הצדדים הזמורה אינה עומדת במקומה, אבל כשאגף את חציה בטיט הסתימה עומדת במקומה.

גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו עוד הסתפק רבא, הרי אמרו גזל חמץ ועבר עליו הרי שלך לפניך הפסח אומר לו הרי שלך לפניך, מה הדין אם לאחר שהחמץ נאסר נשבע שלא גזלו ואינו ברשותו ואחר כך הודה. האם כיון שאם החמץ היה נגנב ממנו היה חייב לשלם, נחשב שכפר בממון וחייב קרן וחומש. או שכיון והוא מונח ברשותו ויכול לפטור בו את עצמו, הוא כעפר בעלמא ולא כפר בממון. והדבר שרבא הסתפק בו היה פשוט לרבה. מי שאמר לחברו שורי גנבת

180 במסכת נזיר נחלקו אם הגילוח מעכב או לא. וכאן הגילוח מעכב אותו מלשתות יין ולטמא למתים, למ"ד שגילוח מעכב. או שלא קיים תמות גילוח לדברי הכל. תוס'.

181 רש"י מפרש שנתנוה בארובהומצלת על העחיה. תוס' הקשו שמהמשנה במסכת כלים שהגמרא מביאה אח"כ משמע שמדובר על להציל את מה שבתוכה, שאל"כ היה צריך לשנותה במסכת אהלות. והתוס' מפרשים בחבית שמוקפת צמיד פתיל שנקבה בככונס משקה. תוס'.

182 התוס' הקשו במה זה דומה לספקות שלעיל, הריכיון שסתם אין כאן נקב ומה ההבדל בין אם סתם חציה לבין אם לא ניקבה כלל? ועוד קשה שכאן אמרו שסתימה בשמרים היא סתימה וביבמות אמרו בחבית של זיתים מגולגלים שאם ניקבה וסתמוה שמרים טהורה. וי"ל ששם מדובר לענין הכשר לא נוח לבעלים במה שיוצא ממנה, כיון שניקבה אע"פ שסתמוה השמרים. אבל כאן כדי להציל מטומאה היא סתימה טובה. תוס'.

ואמר לא גנבת. ואמר לו מה טיבו אצלך? והוא אומר אני שומר חנם עליו ונשבע והודה, חייב, שהרי פטר את עצמו מגניבה ואבידה. אמר לו שומר שכר אני עליו, חייב, שהרי פטר עצמו משוברה ומתה, אונסין. שואל אני עליו חייב, שהרי פטר עצמו ממתה מחמת מלאכה. הרי אף על גב שהשור עומד ברשותו, כיון שאם היה נגנב ממנו היה חייב לשלם הוא כפר בממון. וכמו כן אף על גב שחמץ שעבר עליו הפסח הוא כעפר, כיון שאם היה נגנב היה חייב לשלם, נמצא שהוא כפר נשבע והודה בממון וחייב.

”וכחש בה” פרט למודה בעיקר

רבה ישב ואמר את השמועה הזאת, והקשה עליו רב עמרם ממה ששנינו בברייתא, לומדים מהכתוב

”וְכִחַשׁ בָּהּ” פרט למודה בעיקר. שאם הודה בעיקר, אינו חייב חומש ואשם. כיצד? אמר לו שורי גנבת ואמר לא גנבת. מה טיבו אצלך? אתה מכרתו לי, אתה נתת לי במתנה. אביך מכרו לי אביך נתנו לי במתנה. אחר פרתי רץ, תועה בדרך מצאתיו, שומר חנם עליו, שומר שכר אני עליו, שואל אני עליו ונשבע והודה פטור, מפני שהוא מודה בעיקר, ואינו כופר בכך שעליו להחזיר אותה לבעליה? אמר לו רבה, אין לך לב להבין את ההבדל, הברייתא היא מדברת שהודה ואמר הילך קח אותו. וכיון שהוא נמצא לפניו, אין לומר בו אילו היה נגנב היה חייב לשלם. ואני מדבר כשהבהמה נמצאת בשדה, ואם היתה נגנבת היה חייב לשלם ממון.

שואלת הגמרא, מדוע כשאמר אתה מכרתו לי נחשב למודה בעיקר? אומרת הגמרא שאמר לו אתה מכרתו לי על מנת שאעשה לך טובה ולא עשיתיה, קח אותו ולך. וקשה בתועה בדרך מצאתיו היה לו להחזירו, והרי הוא גנב ואינו מודה בעיקר? אמר אבוה דשמואל, מדובר שאמר לו מצאתי אבידה ולא ידעתי שהיא

שלך.

ג' שבועות הן הכיר בה ולא במוצאה
במוצאה ולא בה בה במוצאה

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, אמר בן
עזאי, שלש חילוקי דינים יש במי שמשביע עד

שבא להעיד אם ראה את האבידה והכחיש, ולבסוף הודה שהוא יודע. (א) הודה
שראה אותה הולכת ברשות אחר ואינו יודע מיהו. (ב) הודה שידע שאדם פלוני
מצאה ולא ידע של מי הבהמה. (ג) לא בה ולא במוצאה. שואלת הגמרא, אם הוא
לא הכיר את הבהמה ולא את מוצאה, הרי הוא נשבע שבועת אמת ומדוע הוא
חייב? מבארת הגמרא, שיש לגרוס בה ובמוצאה. ונחלקו כיצד ההלכה, רב אמי
אמר בשם רבי חנינא, שהעד פטור בכולן מקרבן שבועת העדות. ושמואל אמר,
שהעד חייב בכולן קרבן שבועת העדות¹⁸³. ורבי חנינא ושמואל נחלקו במחלוקת
התנאים בברייתא. המשביע עד אחד פטור, כיון שגם אם העד היה מעיד לא היה
מחייב ממון אלא שבועה. ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר חייב, כיון שאם היה
מעיד ומחייב שבועה שמא שכנגדו לא היה נשבע והיה משלם. התנא קמא סובר
'דבר הגורם לממון אינו כממון', ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר 'דבר הגורם לממון
כממון'.

ובשלשתם נחלקו אם דבר הגורם
לממון כממון

במוצאה, כיון שאם היה מעיד מצאתיה במקום זה ואיני יודע מי מצאה בעל האבדה
היה מחפש באותה שכונה עד שיודיעוהו. וכל שכן במודה שהכיר את מוצאה ולא
אותה שהיה מחפש את אותו אדם, וכל שכן במודה שהכיר אותה ואת מוצאה. אבל
אינו ממון ממש מפני שאם היו מוצאים את מי שמצאה הוא היה יכול לומר שנאנסה
ממני ופוטר את עצמו בשבועה.

א' ר"ש הכופר בפקדון ובאו עדים
נעשה עליו גזלן וכן אומר התנא

אמר רב ששת, הכופר בפקדון ובאו עדים נעשה
עליו גזלן, משעת הכפירה אפילו שלא נשבע, ואם
נאנס אחרי הכפירה חייב לשלם. וכן אומר התנא כדבריו. שנינו בברייתא, מי
שכחש בפקדון התחייב בהשבה והגזילה עומדת ברשותו להתחייב באונסין כגזלן
ממה שכתוב "וְכַחֵשׁ בָּהּ" ואחר כך כתוב "וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל". והאזהרה
נאמרה בכתוב "וְלֹא תִכְחָשׁוּ". והעונש הוא עונש ממון על הכפירה אף על גב
שלא נשבע¹⁸⁴. ואין הכוונה לאופן שנשבע, שהרי בסיפא שנינו, ממה שכתוב
"וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקֶר" למדנו עונש, שחייב להביא קרבן על שבועת שקר, אזהרה
מניין? תלמוד לומר "וְלֹא תִשְׁקְרוּ". אבל הרישא מדברת בעונש ממון, כשלא

183 התוס' מקשים א"כ הברייתא היא זו וא"צ לומר זו. תוס'.

184 התוס' הקשו מה שייך לומר בממון לא ענש אלא אם כן הוזהיר? ורק בעונש שבועה שהוא הקרבן שייך לומר
שתיכיים אזהרה, כמו שבפסח ומילה אין קרבן כיון שאין בהם לאו. תוס'.

נשבע. דוחה הגמרא את הראיה, שאפשר לומר שגם הרישא וגם הסיפא מדברות בעונש שבועה, למי שנשבע לשקר. הרישא מדברת כשכפר ונשבע ואחר כך באו עדים, ונעשה עליו גזלן וחייב באונסין. והסיפא מדברת כשכפר ונשבע והודה, וחייב קרן חומש ואשם.

שכנגדו חשוד על השבועה הקשה רמי בר חמא על רב ששת ממה ששינו במשנה במסכת שבועות, אלו נשבעים ונוטלים, ואחד מהם הוא

נשבע ונוטל

מי שחברו חייב לו שבועה וטינו יכול להשבע משום שהוא חשוד על השבועה. והחשוד על השבועה הוא בין מי שנשבע שבועת העדות לשקר, ובין מי שנשבע שבועת הפקדון לשקר, ואפילו מי שנשבע לשקר שבועת שוא, שאין בה כפירת ממון¹⁸⁵. ואם נאמר כרב ששת, הרי מי שכפר בפקדון נעשה גזלן ונפסל לשבועה אין לשנות אותו עם אלו שנפסלו משעה שנשבעו שבועת שקר? עונה הגמרא, שהמשנה מדברת כשהבהמה היתה באגם, והכופר לא נפסל לשבועה מחמת כפירתו, כיון שאינו רוצה לגזלה, אלא הוא רוצה להשתמט עד שילך ויביאנה משם. ורב ששת מדבר, כשהעדים העידו שבשעה שכפר הבהמה היתה בביתו. וראיה לכך, ממה שאמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה כשר לעדות, מפני שהוא משתמט עד שיהיו לו דמים להחזיר. הכופר בפקדון, פסול לעדות¹⁸⁶. אבל אם הוא נשבע לשקר, נפסל בשניהם.

אילפא א' שבועה קונה כפירה
אינה קונה בעומדת באגם

ומקשה הגמרא, הרי אילפא אמר שבועה קונה, אבל כפירה אינה קונה. ולכאורה הכוונה שרק

שמשעה שנשבע לשקר קנה להתחייב באונסין, אבל לא משעה שכפר וקשה על רב ששת? מתרצת הגמרא, שאילפא מדבר כשהבהמה עומדת באגם, ולכן אינו מתחייב אם כפר. או שנאמר, שאילפא לא אמר ששבועה קונה להתחייב באונסין, אלא ששבועה קונה לגמרי ופטור מלשלם. כרב הונא שאמר בשם רב. שאם אמר לחברו מנה לי בידך, והלה אומר 'אין לך ביד', ונשבע. ואחר כך באו עדים פטור. שלומדים ממה שנאמר: "וְלָקַח בְּעָלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם", שכיון שהבעלים קיבלו שבועה, אינו חייב לשלם.

185 והוא רע לשמים ואינו רע לבריות. רש"י.

186 והגמרא במסכת בבא מציעא העמידה את דבריו כשהעדים מעידים שבשעה שכפר החזיק אותו בידיו. ולכן הכופר בפקדון נפסל לעדות בלא שבועת שקר. רש"י.

